

Recensie: Wilma Ferwerda

Joan Didion 'Het jaar van magisch denken'. Uitgeverij Prometheus, Amsterdam 2006. ISBN 90 446 08363 Zie ook: www.uitgeverijprometheus.nl (Hartaanval/rouw/dood/Coma/ longontsteking/ Septische shock/PO/1)

Soort boek/ziekte/stijl: In dit autobiografische boek schrijft Joan Didion, schrijfster van professie, over haar rouwproces over de dood van haar man, de schrijver John Gregory Dunne, na een huwelijk van bijna 40 jaar. Ze beschrijft in het boek het jaar na zijn overlijden aan een hartaanval, een jaar waarin hun negenendertigjarige dochter Quintana door een longontsteking en septische schok in coma raakt, ook levensbedreigend ziek is, en regelmatig op de intensive care ligt. John overlijdt aan een zware hartaanval. Over zijn ziekteproces komt de lezer ook het één en ander te weten. Het boek gaat echter veel meer over wat rouw en rouwen is en hoe bepaalde 'irrationele' processen rondom rouw werken, vandaar ook de titel die naar magisch denken verwijst.

Over de schrijver: Joan Didion woont in New York. Ze is auteur van 5 romans, maar wordt vooral genoemd om haar essaybundels. Zij is bijna 40 jaar getrouwd geweest met de schrijver John Gregory Dunne. Hij overlijdt in december 2003. Samen hebben zij een geadopteerde dochter, Quintana, die later overlijdt en waarover Joan in 2011 het boek *Blauwe Nachten* heeft geschreven.

Korte beschrijving: Het boek beschrijft de periode vanaf de dood van John op 30 december 2003 tot aan dezelfde datum een jaar later. Joan is hierin de centrale figuur. Het is een veel bewogen jaar, omdat op het moment dat haar man overlijdt hun pasgetrouwde dochter opgenomen is op de intensive care vanwege een bacteriële infectie. En omdat een paar maanden later Quintana weer op de intensive care wordt opgenomen. Joan neemt je mee in haar rouwproces, ze neemt je mee in de herinneringen die opkomen en die ze, vaak tevergeefs probeert weg te duwen. In de gedachten die opkomen, waaruit blijkt dat ze blijft denken dat haar man gewoon terug zal komen. Ook reflecteert ze daarop, waardoor het boek meer wordt dan alleen een autobiografisch document.

Omdat ze zelf veel interesse heeft in zowel de ziekte van haar man, als in haar eigen rouwproces, haalt ze regelmatig citaten aan uit vakliteratuur, die dat wat er gebeurt in een breder daglicht plaatsen.

Wat viel op: Het feit dat Joan schrijfster van beroep is maakt dit een bijzonder goed leesbaar en ook indrukwekkend boek. De manier waarop Joan het proces beschrijft, heeft niets weg van zelfbeklag. Ergens in het boek wordt de schrijfster 'een koelbloedig' type genoemd door een sociaal werker. Opvallend is dat er veel 'drama' in het boek plaats vindt, maar dat het nergens dramatisch wordt. Ondanks dat wordt wel zeer duidelijk dat het verliezen van je partner na een langdurig huwelijk een zeer ontwrichtende gebeurtenis is, die mensen op het randje van de realiteit kan brengen. Joan lijkt zich daar steeds op het moment en in elk geval achteraf van bewust te zijn, dat maakt het lezen van het boek voor de lezer ook dragelijker. Heel goed mogelijk dat dit boek mensen in dezelfde situatie bijstaat in het overzien van- en het houden van vertrouwen in het proces.

Citaten: Blz. 25: "Diep verdriet of rouw is anders. Bij rouw is er geen afstand. Rouw komt in golven, in uitbarstingen, in plotselinge angst die je knieën doen knikken, je ogen verblindt en het dagelijks leven wegvaagt. Bijna iedereen die ooit heeft gerouwd, noemt het verschijnsel van die 'golven'."

Blz.100: "Zie waar deze draaikolk me in meesleurde. Van het Dorothy Draper-behang in het Beth Israel North (ziekenhuis red.) naar Quintana op haar derde en ik had naar John moeten

luisteren. *Weet wel dat ik geen twee dagen meer zal leven*, zei Gawain. Je raakte juist van slag als je terugging.”

Blz. 127: “Tot dan toe had ik alleen diep verdriet gehad maar niet gerouwd. Verdriet was passief. Verdriet overkwam je. Maar voor rouw, het actief verwerken van je verdriet, was aandacht nodig.”

Blz. 161: “Ik besepte dat ik al sinds de laatste ochtend van 2003, de ochtend na zijn dood, probeerde de tijd terug te draaien, de film achteruit af te draaien. Het was nu acht maanden later, 30 augustus 2004, en ik probeerde het nog steeds. Het verschil was dat ik die acht maanden lang had geprobeerd een andere filmspoel op te zetten. Nu probeerde ik alleen nog maar de botsing te reconstrueren, het uiteenvallen van de dode ster.”

Recensie/Extra: zie ook: <http://www.humo.be/boeken/40532/joan-didion-het-jaar-van-magisch-denken> Zondag 9 april 2006, door (ms) (=Mark Schaevers): “(...) Negen maanden na de dood van haar man begon Joan Didion aan haar poging om door te schrijven greep te krijgen op die fatale gebeurtenissen. Er is de noodzaak de precieze feiten op een rij te zetten (waar had John het het laatst over, zijn whisky of de Eerste Wereldoorlog?), er is de noodzaak te observeren wat haar overkomt, de beschrijving van de golven van rouw waarin ze dreigt te verdrinken, er is de noodzaak te graven naar het definitief voorbije (herinneringen, gesprekken, zijn boeken, zijn computerbestanden). En er is het rode-kruiskoffertje van de literatuur ter zake, waarvan ze niet zozeer troost dan wel kennis verwacht: klassiekers als 'How We Die', van Sherwin Nuland, of 'Met het oog op de dood' van Philippe Ariès, maar bij Didion duiken ook originelere keuzes op: 'Op een gegeven moment leek het me van belang 'Alcestis' (van Euripides, red.) te herlezen.' En ze gaat ook wetenschappelijke literatuur niet uit de weg: 'Ook zien we,' zo citeert ze een stel wetenschappers uit Illinois, 'dat het de gemiddelde weduwe na de dood van haar echtgenoot vele jaren kost om haar voormalige niveau van levensvoldoening weer te bereiken.' Waar ze aan toevoegt: 'Was ik 'de gemiddelde weduwe'? Wat zou eigenlijk mijn 'voormalige niveau van levensvoldoening' geweest zijn?’

Als ze het jaar 2004 overschouwt, nog altijd met een wat troebele blik ('De gekte wijkt, maar maakt geen plaats voor helderheid') merkt ze het patroon op dat haar de titel van haar boek ingeeft: ze blijft handelen alsof John zal terugkeren, ze is een prooi van het magisch denken. (Slechts één voorbeeld: ze laadt zijn gsm op.)

(...)Didion schrijft sober maar uitstekend over wat de dood met een naaste overlevende doet en over haar geval is ze somber, in een boek zonder ontknoping, zonder genezing. 'Dit wordt niet zo'n verhaal waarin de dood van de echtgenoot in feite de opmaat vormt voor een nieuw leven, de katalysator voor de ontdekking dat 'je kunt houden van meer dan één persoon'.' De tijd zal zijn werk wel doen, weet ze, maar ze is zo'n geraakt mens dat dat geen aanleiding tot berusting lijkt, eerder tot verzet.

'The Year of Magical Thinking' kreeg eind 2005 terecht de zeer belangrijke National Book Award voor non-fictie. Inmiddels was Quintana ook gestorven, op haar 39ste. Joan Didion liet na de dood van haar dochter weten dat ze het boek niet zou aanpassen, 'it's finished' .”

<http://achillevandenbranden.blogspot.nl/2009/05/het-jaar-van-magisch-denken-joan-didion.html> Achille van den Branden:

“Ik zou een slechte beroepsbespreker zijn. Die geen meesterwerken kan herkennen. Pas na het lezen van *Het jaar van magisch denken* vernam ik, beteuterd, welke triomftocht het had gemaakt in Amerika. En pas veel later leerde ik de reputatie van de schrijfster kennen. Ik las een goed boek, meer niet. 'Beetje oppervlakkig,' staat er zelfs in mijn notities. Didion schrijft over het lijden, en weinig is moeilijker over te brengen dan dat. Zeker als de lezer veertig jaar jonger is. (...)Ik veronderstel dat vooral wie het overige werk kent van Didion -- hogelijk gewaardeerde journalistiek die we nu literaire non-fictie zouden noemen -- gegrepen wordt door de metamorfose die de schrijfster ondergaat. Overweldigd door onmacht en intense rouw begint ze

te redeneren als een klein kind. Alsof ze haar gedachten en wensen de macht toeschrijft het verhaal terug te kunnen draaien en de afloop te veranderen.

Dat is 'het magisch denken' uit de titel. Een begrip uit de psychologie, dat doelt op alle *wishful thinking* waarbij algemeen geldende regels voor oorzaak en gevolg genegeerd worden. Het waardevolle aan *Het jaar van magisch denken* is natuurlijk dat Didion op het moment van schrijven al voldoende afstand heeft genomen van het verschijnsel en het kan rationaliseren.(...) Maar wat ik waarschijnlijk miste aan het boek waren beelden die afdoende het lijden beschrijven. Een Thomése, hoe larmoyant ook, heeft die in *Schaduwkind* wel paraat. Didion vlucht in feitelijkheid en maakt haar verslag daarmee ook heel particulier. Ze zet de gebeurtenissen op een rijtje en begraaft zich in een berg medische tijdschriften en boeken. Het vertrouwde ritueel van de analytisch denkende intellectueel, zeg maar. Een jaar vóór Didion ging Max Pam op dezelfde manier te werk in *Het ravijn*, als hij revalideert van een hersenbloeding. Van Pam was ik zelfs meer onder de indruk, omdat in zijn geval de aandoening hem intellectuele arbeid belet. Maar zo'n afstandelijke aanpak betekent dus niet dat dit boek zonder effectbejag is.”
<http://winterlief.blogspot.nl/2011/11/het-jaar-van-magisch-denken.html>